

Letnie wyjazdy wypoczynkowe uczniów w czasie pandemii

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Co najmniej tygodniowe wyjazdy wakacyjne	1
Społeczny zasięg wyjazdów	1
Kierunki wyjazdów	5
Powody rezygnacji z wyjazdów	7
Wyjazdy co najmniej dwutygodniowe	8
Społeczny zasięg	8
Kierunki wyjazdów	11

Od 1993 roku w naszych sondażach pytamy, czy uczniowie będący członkami gospodarstw domowych naszych respondentów podczas letnich wakacji wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania, a jeśli nie wyjeżdżali, to jakie były powody rezygnacji z tej formy letniego wypoczynku. W 2016 roku dołączyliśmy pytanie o dłuższe wakacyjne wyjazdy, trwające co najmniej dwa tygodnie, oraz pytania o kierunki wyjazdów. W tym roku letnie wakacje szkolne rozpoczęły się po kilku miesiącach nauki zdalnej i odbywały się w trakcie pandemii COVID-19 oraz trwającego w kraju stanu epidemii. Mimo zniesienia wielu ograniczeń związanych z przemieszczaniem się niemożliwe lub poważnie utrudnione były wyjazdy w wielu popularnych zagranicznych kierunkach wakacyjnych, a w Polsce i innych krajach obowiązywały różne restrykcje sanitarne.

CO NAJMNIJ TYGODNIOWE WYJAZDY WAKACYJNE

Społeczny zasięg wyjazdów

W tym roku¹ podczas letnich wakacji większość (54%) gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, nie zdecydowała się umożliwić im co najmniej tygodniowego wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania. Na co najmniej tygodniowe wakacje wyjechali uczniowie tylko z 46% gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, przy czym w większości przypadków (41%) na taki wypoczynek wyjechały wszystkie dzieci.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (363) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

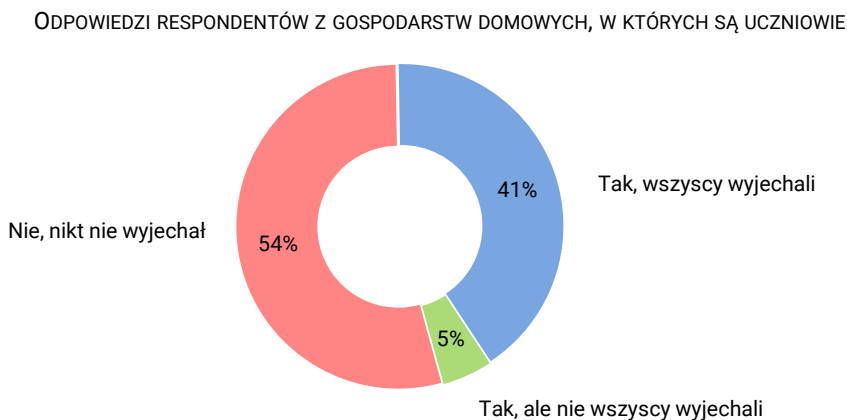
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 7 do 17 września 2020 roku na próbie liczącej 1149 osób (w tym: 68,0% metodą CAPI, 20,1% – CATI i 11,9% – CAWI).

Na pytania o wypoczynek uczniów odpowiadali respondenci z gospodarstw domowych, w których są uczniowie (N=324).

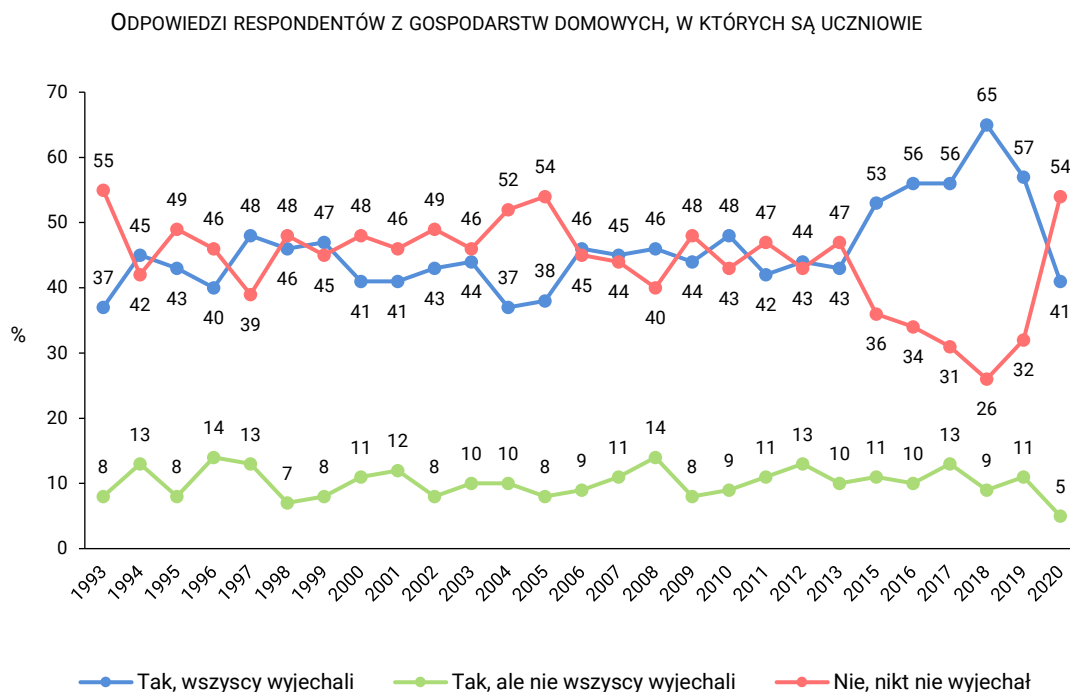
RYS. 1. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

Rok 2020 jest jednym z najgorszych w historii naszych badań, jeśli chodzi o korzystanie przez dzieci i młodzież w wieku szkolnym z co najmniej tygodniowych wyjazdów podczas letnich wakacji – w latach 1993–2020 jedynie cztery razy zdarzyło się, że większość rodzin z dziećmi nie zdecydowała się na zorganizowanie dzieciom takiego wypoczynku (w latach 1993, 2004, 2005 oraz w roku bieżącym). W porównaniu z ubiegłym rokiem² odsetek gospodarstw domowych, które podczas letnich wakacji wysłały dzieci w wieku szkolnym na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania, spadł aż o 22 punkty procentowe (z 68% do 46%). Warto przypomnieć, iż ten spadek nastąpił po bardzo dobrym pięcioletnim okresie, gdy większość badanych gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, deklarowała, że wszystkie z nich wyjechały na co najmniej tygodniowy letni wypoczynek poza miejsce zamieszkania (w latach 1993–2013 te odsetki były znacznie niższe).

² Zob. komunikat CBOS „Letnie wyjazdy wypoczynkowe uczniów 2019”, październik 2019 (oprac. B. Badora).

RYS. 2. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

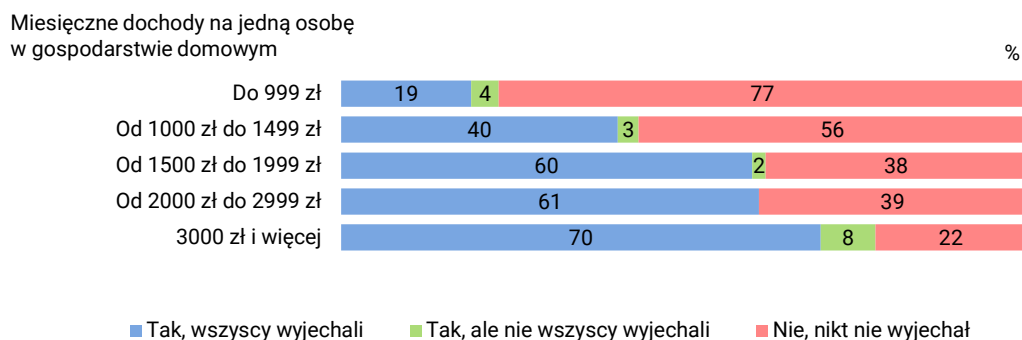
* W latach 1993–2003 pytanie było zadawane tylko rodzicom dzieci w wieku szkolnym. Od 2004 roku odpowiadają na nie wszyscy wylosowani członkowie gospodarstw domowych, w których są uczniowie (w tym roku były to 324 osoby)

Z przeprowadzonych analiz wielozmiennowych³ wynika, iż obecnie czynnikiem najbardziej różnicującym deklaracje dotyczące korzystania przez uczniów z przynajmniej tygodniowego wypoczynku wyjazdowego w czasie letnich wakacji jest poziom dochodów gospodarstw domowych. Im wyższe są deklarowane miesięczne dochody *per capita*, tym częściej badani twierdzą, że uczniowie z ich gospodarstw domowych przynajmniej tydzień tegorocznych wakacji spędzili na wyjeździe. Warto też dodać, iż na taki wyjazd szansę miała większość dzieci z gospodarstw domowych, w których miesięczne dochody w przeliczeniu na jedną osobę wynoszą co najmniej 1500 złotych, natomiast w gospodarstwach o niższych dochodach większość uczniów tego lata nie wyjechała na co najmniej siedmiodniowy wypoczynek wakacyjny.

³ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

CBOS

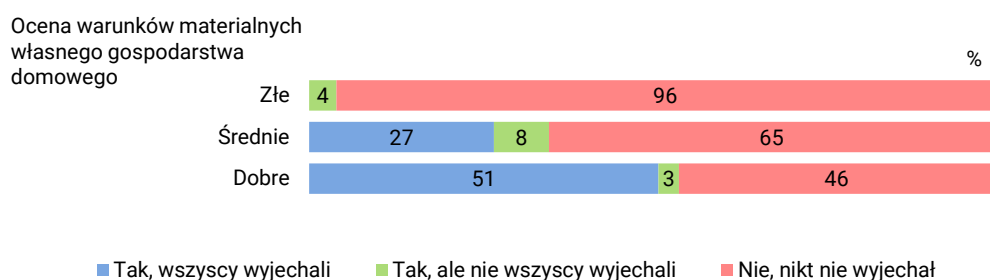
RYS. 3. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

Korzystanie przez dzieci z co najmniej tygodniowego letniego wypoczynku poza miejscem zamieszkania wyraźnie różnicuje także ogólna sytuacja materialna gospodarstwa domowego. O ile w ponad połowie (51%) gospodarstw domowych, które dobrze oceniają swoje warunki materialne, na taki wypoczynek wyjechali wszyscy uczniowie, to ogromna większość (96%) żyjących w złych warunkach i blisko dwie trzecie (65%) deklarujących średni poziom życia nie wysłały na taki wypoczynek żadnego dziecka w wieku szkolnym.

CBOS

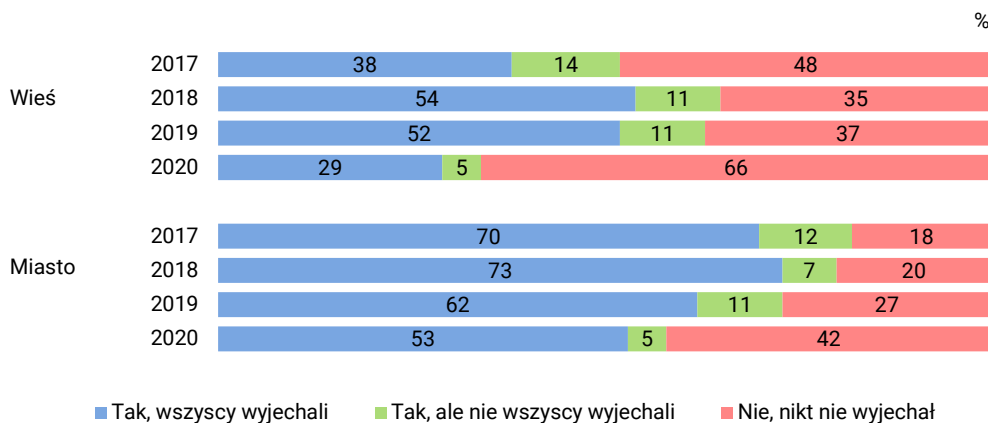
RYS. 4. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

W roku pandemii wzmocniły się ponadto ponownie, wyraźnie zmniejszone w dwóch poprzednich latach, istotne statystycznie różnice pomiędzy miastem a wsią. Dzieci miejskie miały w tym roku ponownie większą szansę wyjechać latem na wakacje niż dzieci wiejskie, a ponadto spadek odsetka gospodarstw domowych wysyłających dzieci na co najmniej tygodniowy wypoczynek w mieście był mniejszy niż na wsi.

CBOS

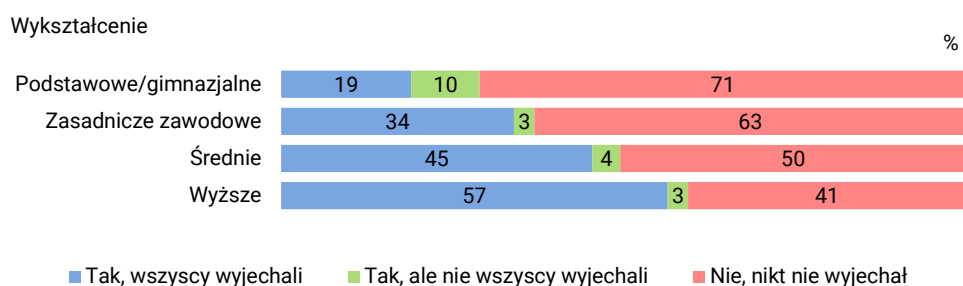
RYS. 5. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

Korzystanie w tym roku przez dzieci w wieku szkolnym z co najmniej tygodniowych wyjazdów wakacyjnych tradycyjnie różnicuje też poziom wykształcenia badanych przedstawicieli gospodarstw domowych – im jest on wyższy, tym większa szansa, że uczniowie wyjechali na takie wakacje. Ponadto w tym roku jedynie w gospodarstwach domowych respondentów z wyższym wykształceniem co najmniej tygodniowe wyjazdy wakacyjne odbyła większość wchodzących w ich skład uczniów.

CBOS

RYS. 6. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?

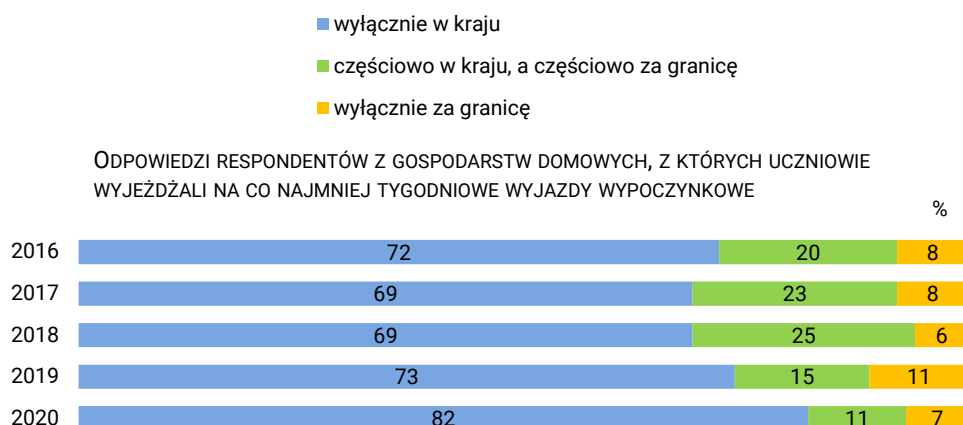
Kierunki wyjazdów

Podobnie jak w poprzednich latach w większości przypadków co najmniej tygodniowe wyjazdy wypoczynkowe uczniów były realizowane w kraju – łącznie na terenie Polski wypoczywali uczniowie z 43% gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, co stanowi 93% gospodarstw, z których przynajmniej część dzieci wyjechała na taki wypoczynek. Na ogół są to gospodarstwa wysyłające dzieci wyłącznie na wypoczynek krajowy. Za granicą przez co najmniej tydzień

wypoczywały dzieci z 8% badanych gospodarstw, w których są uczniowie, przy czym w przypadku 3% były to wyłącznie wyjazdy zagraniczne. W porównaniu z poprzednim rokiem udziały korzystających z wyjazdów krajowych i zagranicznych znacząco się zmieniły – uczniowie, którzy wyjechali na co najmniej tydzień, znacznie częściej niż poprzednio spędzili te wakacje w kraju.

CBOS

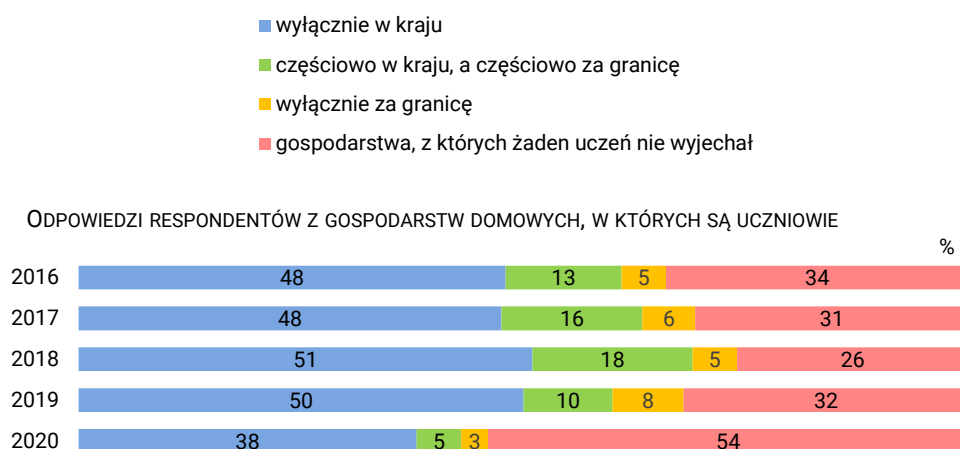
RYS. 7. Czy były to wyjazdy:

W czasie tych wakacji dominowały wyjazdy krajowe, jednak – biorąc pod uwagę ogólny spadek liczby wyjazdów – widać, że w roku pandemii ucierpiała też znacząco turystyka krajowa dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. W porównaniu z 2019 rokiem na wypoczynek krajowy uczniów zdecydowało się o 17 punktów procentowych mniej gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym (spadek z 60% do 43%). W tym samym czasie zasięg turystyki zagranicznej uczniów odnotował w naszych badaniach spadek o 10 punktów procentowych (z 18% do 8%).

CBOS

RYS. 8. Co najmniej tygodniowe wyjazdy uczniów:

Powody rezygnacji z wyjazdów

Respondenci zapytani, dlaczego uczniowie z ich gospodarstwa domowego nie wyjechali na choćby tygodniowy letni wypoczynek, najczęściej odpowiadali, że brakowało pieniędzy na wyjazd (22% gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, ale któreś z nich nie wyjechało na co najmniej tygodniowy wypoczynek). Przyczyny finansowe wskazywane były jednak rzadziej niż w roku poprzednim i z podobną częstością co dwa lata temu, ale znacznie rzadziej niż przed rokiem 2016. Z niemal identyczną częstością co brak pieniędzy jako przyczynę niewyjeżdżania przez uczniów podczas letnich wakacji na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania w tym roku wymieniano spontanicznie pandemię COVID-19 (13% ogółu respondentów reprezentujących gospodarstwa domowe, w których są dzieci w wieku szkolnym, zadeklarowało, że nie wyjechały one nawet na tydzień z jej powodu, co stanowi 22% niewyjeżdżających). Pojawiły się zarówno odpowiedzi lakoniczne, jak i bardziej rozbudowane, mówiące o obawach przed zachorowaniem lub kwarantanną oraz o odwołaniu przez organizatora zaplanowanego wyjazdu.

CBOS

RYS. 9. Dlaczego uczniowie nie wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania? Czy dlatego że:

WSKAZANIA RESPONDENTÓW Z GOSPODARSTW DOMOWYCH, W KTÓRYCH CO NAJMNIEJ JEDEN UCZEŃ NIE WYJECHAŁ W WAKACJE NAWET NA TYGODNIOWY WYPOCZYNEK (N=194)

Oprócz spadku odsetków wskazań na brak pieniędzy i na konieczność wakacyjnej pracy zarobkowej uczniów oraz znaczącego wzrostu odpowiedzi spoza powtarzającej się od lat listy (w tym przede wszystkim dotyczących pandemii) pozostałe powody rezygnacji z wysyłania dzieci na co najmniej tygodniowy wypoczynek wakacyjny poza miejsce stałego zamieszkania wskazywane były ze zbliżoną częstością co w ubiegłym roku.

TABELA 1

Dlaczego uczniowie nie wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania? Czy dlatego że:	Wskazania respondentów z gospodarstw domowych, w których co najmniej jeden uczeń nie wyjechał w wakacje nawet na tygodniowy wypoczynek (według terminów badań)								
	2011	2012	2013	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	N=198	N=159	N=168	N=135	N=135	N=115	N=83	N=105	N=194
	w procentach								
– brakowało pieniędzy na wyjazd	61	66	73	54	38	46	21	34	22
– nie chcieli wyjeżdżać	28	17	18	27	36	29	16	21	18
– nie było możliwości wyjazdu, brak zorganizowanego wypoczynku	35	30	28	30	28	26	26	15	16
– brakowało czasu (uczniom lub opiekunom)	20	26	20	32	24	20	10	12	13
– nie muszą wyjeżdżać na wakacje, mogą wypoczywać w domu	25	26	29	32	42	44	8	7	10
– są za mali	17	12	18	13	19	24	8	13	8
– pracowali zarobkowo	9	10	12	14	18	16	5	14	5
– byli potrzebni w domu, w gospodarstwie rolnym	20	19	18	15	10	22	11	7	4
– stan zdrowia nie pozwalał im na wyjazd	2	4	4	4	5	8	9	4	3
Inne przyczyny	7	13	10	9	15	9	3	1	25*

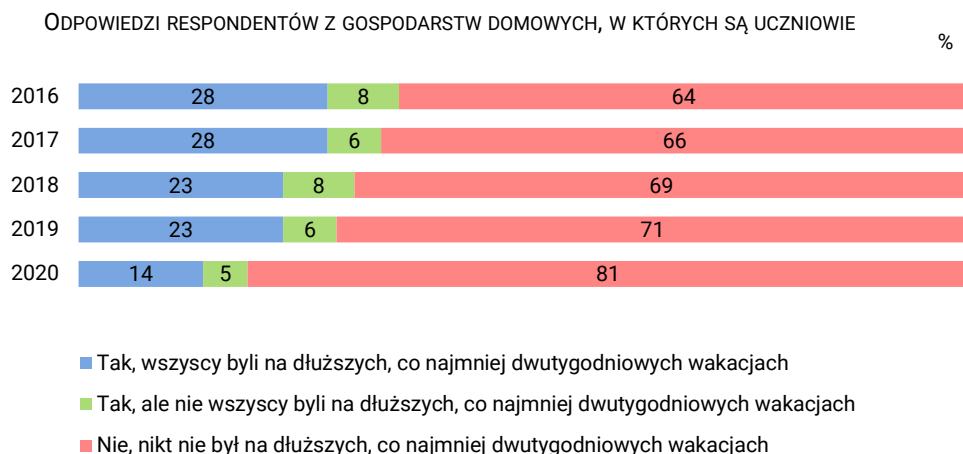
* w tym 22% „pandemia COVID-19”

WYJAZDY CO NAJMNIJ DWUTYGODNIOWE

Spółeczny zasięg

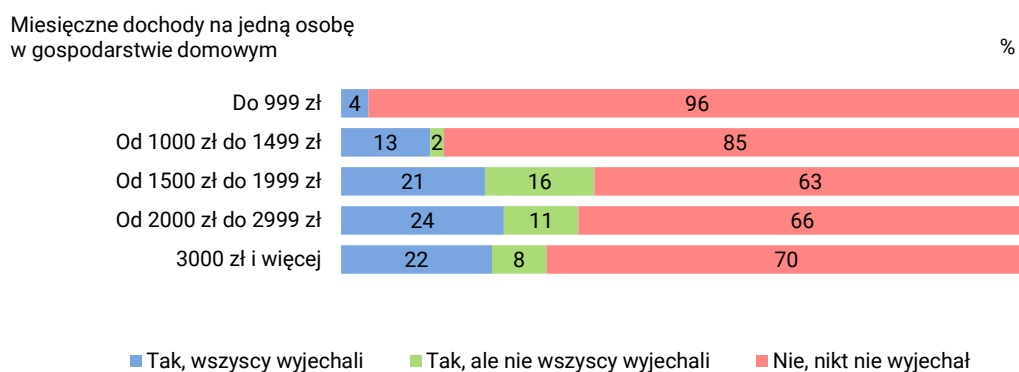
W 2016 roku do pytania o wyjazdy wypoczynkowe trwające minimum tydzień dodaliśmy pytanie o dłuższe wyjazdy wakacyjne uczniów – co najmniej dwutygodniowe. W tym roku zasięg dłuższych, co najmniej dwutygodniowych wyjazdów dzieci i młodzieży w wieku szkolnym jest najniższy, odkąd zaczęliśmy badać tę kwestię. W trakcie ostatnich letnich wakacji jedynie 19% gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, wysłało uczniów na co najmniej dwutygodniowy wypoczynek (w porównaniu z ubiegłym rokiem spadek o 10 punktów procentowych), przy czym w przypadku 14% (od poprzedniego roku spadek o 9 punktów procentowych) wszystkie dzieci były na co najmniej dwutygodniowych wakacjach poza miejscem zamieszkania, a co dwudzieste (5%, spadek o 1 punkt procentowy) gospodarstwo wysłało na taki wypoczynek tylko wybranych uczniów. Generalnie rzecz biorąc, podobnie jak we wcześniejszych latach, jeżeli już gospodarstwo domowe decydowało się wysłać uczniów na co najmniej dwutygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania, to na ogół wyjeżdżały wszystkie dzieci lub młodzież w wieku szkolnym.

RYS. 10. Czy w tym roku uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego byli poza miejscem zamieszkania na dłuższych wakacjach, trwających co najmniej dwa tygodnie?

Z przeprowadzonych analiz wielozmiennowych wynika, iż czynnikiem najbardziej różnicującym korzystanie przez uczniów z przynajmniej dwutygodniowego wypoczynku wyjazdowego w czasie ostatnich letnich wakacji – tak jak w przypadku wszystkich wyjazdów trwających co najmniej tydzień – był poziom dochodów gospodarstwa domowego, przy czym najmniejszą szansę na skorzystanie z takich wyjazdów miały dzieci z gospodarstw, w których miesięczny dochód na jedną osobę w rodzinie wynosi poniżej 1000 złotych. Na co najmniej dwutygodniowy wyjazd wakacyjny tego lata znacznie częściej mogli też liczyć uczniowie z gospodarstw domowych, w których dochód *per capita* wynosi co najmniej 1500 złotych, niż mniej zamożni.

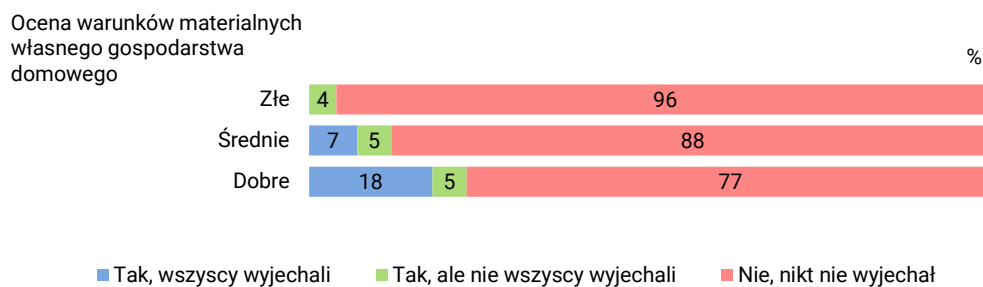
RYS. 11. Czy w tym roku uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego byli poza miejscem zamieszkania na dłuższych wakacjach, trwających co najmniej dwa tygodnie?

Podobna zależność występuje również z oceną warunków materialnych gospodarstw domowych – im jest ona lepsza, tym większa szansa, że uczniowie tego lata byli na co najmniej dwutygodniowym wyjeździe.

CBOS

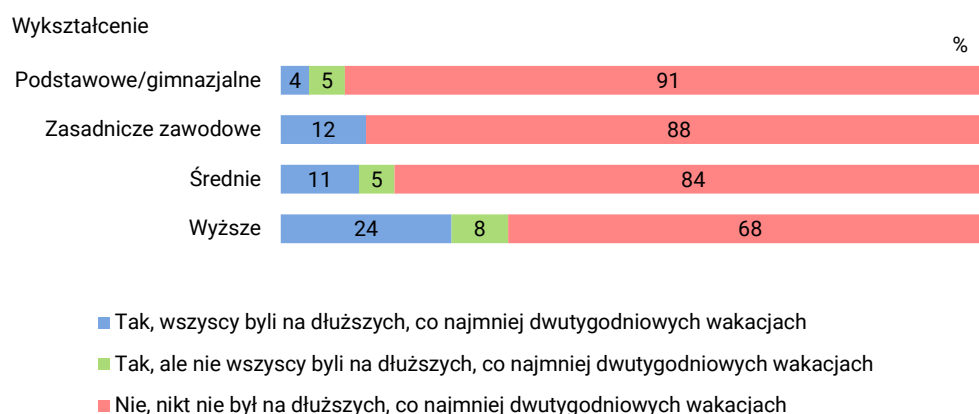
RYS. 12. Czy w tym roku uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego byli poza miejscem zamieszkania na dłuższych wakacjach, trwających co najmniej dwa tygodnie?

Deklaracje badanych dotyczące korzystania przez uczniów z co najmniej dwutygodniowych wyjazdów wakacyjnych tradycyjnie wiążą się z poziomem wykształcenia. Największą szansę skorzystania z takich wyjazdów mają dzieci z gospodarstw domowych badanych z wyższym wykształceniem, a najmniejszą – uczniowie z rodzin respondentów z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym.

CBOS

RYS. 13. Czy w tym roku uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego byli poza miejscem zamieszkania na dłuższych wakacjach, trwających co najmniej dwa tygodnie?

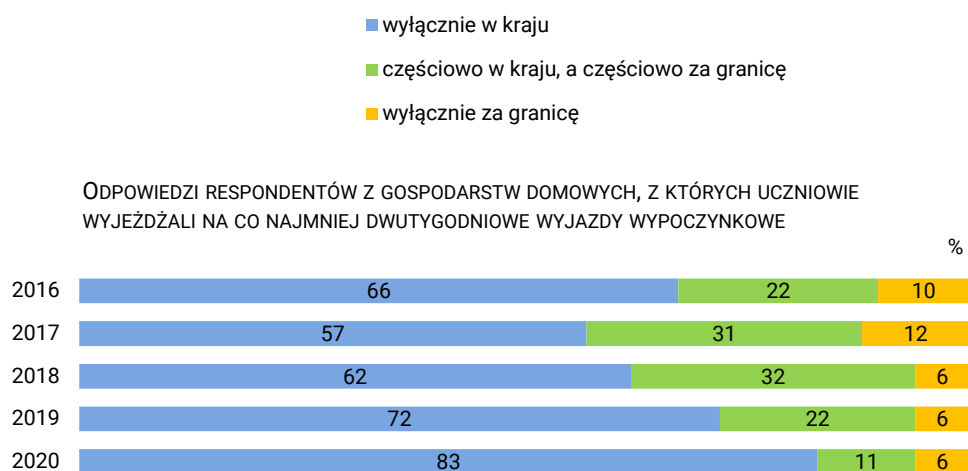

Kierunki wyjazdów

Tak jak w poprzednich czterech latach w większości przypadków co najmniej dwutygodniowe wakacje poza miejscem zamieszkania spędzane były przez uczniów wyłącznie w kraju, ale w porównaniu z latami 2016–2019 udział wyjazdów krajowych znacząco wzrósł.

CBOS

RYS. 14. Czy były to wyjazdy:

Mimo iż latem 2020 roku co najmniej dwutygodniowe wakacje poza miejscem zamieszkania spędzane były przez uczniów na ogół w kraju, to biorąc pod uwagę ogół gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, widać, że w trakcie epidemii ucierpiała także turystyka krajowa – w tym roku na dłuższe wyjazdy krajowe wysłało uczniów mniej rodzin niż w latach 2016–2019.

CBOS

RYS. 15. Dwutygodniowe i dłuższe wyjazdy uczniów:

Rok 2020 jest jednym z najgorszych w historii naszych badań, jeśli chodzi o korzystanie przez dzieci i młodzież w wieku szkolnym z co najmniej tygodniowych wyjazdów podczas letnich wakacji – w latach 1993-2020 jedynie cztery razy zdarzyło się, że większość rodzin z dziećmi nie zdecydowała się na zorganizowanie dzieciom takiego wypoczynku (w latach 1993, 2004, 2005 oraz w roku bieżącym). Również zasięg dłuższych, co najmniej dwutygodniowych wyjazdów dzieci i młodzieży w wieku szkolnym jest w tym roku najniższy od 2016 roku, czyli odkąd zaczęliśmy badać tę kwestię.

Dwie główne przyczyny niewyjeżdżania uczniów podczas letnich wakacji na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania w tym roku to brak pieniędzy oraz pandemia COVID-19.

Podobnie jak w poprzednich latach w większości przypadków wyjazdy wypoczynkowe uczniów były realizowane w kraju. Ponadto w porównaniu z poprzednim rokiem udziały korzystających z wyjazdów krajowych i zagranicznych znacząco się zmieniły – uczniowie, którzy wyjechali na co najmniej tydzień, znacznie częściej niż poprzednio spędzili te wakacje w kraju. Część rodzin zapewne zamiast wyjazdu zagranicznego zdecydowała się zafundować swoim dzieciom wypoczynek krajowy, zwłaszcza że od pewnego momentu stymulować takie decyzje mogło pojawienie się bonu turystycznego, ale nie zapobiegło to znacznemu zmniejszeniu się ogólnego odsetka uczniów korzystających z wyjazdów krajowych.

Opracowała

Barbara Badora